

ASPECTE ALE LUPTEI MASELOR POPULARE DIN FOSTUL JUDEȚ TUTOVA PENTRU INSTAURAREA GUVERNULUI DEMOCRATIC DE LA 6 MARTIE 1945

GHEORGHE CLAPA

Victoria revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă din august 1944, s-a realizat ca urmare a strategiei și tacticii P.C.R., în politica de alianțe politice și sociale, în care masele populare au constituit forța motrice, deschizând astfel, calea acestora spre înfăptuirea „unor profunde transformări revoluționare”¹. Răsturnarea dictaturii antonesciene a însemnat o puternică lovitură dată burgheziei și moșierimii, deoarece puterea de stat a fost preluată de forțe patriotice antihitleriste. Perioada cuprinsă între 23 August 1944 și 6 Martie 1945, reprezintă un moment important din istoria țării noastre, deoarece în acest răstimp, Partidul Comunist Român a organizat și condus masele populare în lupta antifascistă și instaurarea puterii revoluționar-democratice a muncitorilor și țăranilor.

În anii războiului în orașul Birlad, reședința județului Tutova, au fost cartiruite în școli trupe germane, care au degradat sau distrus vechi edificii de cultură. Constatările în acest sens, sînt confirmate în procesul verbal din 21 aprilie 1944, încheiat de profesorul Gh. V. Gilcă — Președintele Consiliului Interșcolar și Emil Nicolae în calitate de Comisar Ajudor, din ordinul Șefului Poliției orașului Birlad cu adresa nr. 1356 din 20 aprilie 1944, referitoare la pagubele pricinuite de către comandamentele armatei germane. Școlile orașului Birlad, la data de 21 aprilie 1944, aveau mobilierul deteriorat — parte pus pe foc — geamurile sparte, magaziile de alimente goale și distruse, combustibil consumat, gardurile rupte, vesela cantinelor lipsă, iar paturile internatelor luate de soldații germani și duse pe la casele în care erau cartiruiți². De asemenea arhivele, bibliotecile și muzeele școlare au fost distruse, atelierele unde elevii își desfășurau practica școlară rămăseseră fără mașini unelte și scule³. Unele calcule estimative ne demonstrează că armatele germane în perioada martie — mai 1944, au provocat pagube materiale județului Tutova în valoare de 22 637 982 lei⁴.

Unitatea clasei muncitoare s-a realizat încă din anii dictaturii antonesciene, cînd pe baza acordului de colaborare dintre P.C.R. și P.S.D. s-a constituit Frontul Unic Muncitoresc, a cărui program de acțiune a fost expus în Manifestul lansat cu prilejul zilei de 1 Mai 1944⁵.

Ca urmare a creării Frontului Unic Muncitoresc și în orașul Bîrlad, s-au constituit comitete patriotice de front unic în ateliere, fabrici și instituții, făcînd posibilă creșterea forțelor antifasciste. În cadrul comitetelor patriotice de front unic din județul Tutova, au intrat comuniști, social-democrați și ostași, care au dezertat de pe front și care au format grupe de partizani. S-au creat depozite de armament și muniții în cîteva localități din județ.

Ziarul „Flacăra“, organul Comitetului județean al P.C.R., cu sediul în orașul Bîrlad, sublinia în coloanele sale : „Mobilizate de Partidul Comunist masele populare, conștiente, au mers să lupte prin pădurile din împrejurimi, pentru distrugerea nemților, care rătăceau amenințînd populația“⁶. Formațiunile de luptă patriotice tutovene, au intrat în acțiune controlînd șoselele cum ar fi șoseaua Bîrlad — Tecuci, unde două camioane germane încărcate cu grîne, au fost imobilizate, șoferii și însoțitorii uciși⁷. O altă acțiune a fost aceea cînd, la Bîrlad, o echipă de muncitori înarmați, au oprit evacuarea unor mașini demontate de la Uzina electrică, doi muncitori fiind uciși cu prilejul busculadei ce s-a iscat între aceștia și o patrulă germană⁸. Din procesul verbal încheiat pe data de 10 septembrie 1944, de către C. Constantinescu, profesor și girant al Școlii normale de băieți „Principele Ferdinand“, reiese că trupele sovietice au pătruns în orașul Bîrlad, miercuri 23 August 1944, orele 13⁹.

S-au dat puternice lupte de stradă care au provocat incendii, prăbușiri de case, prăvăliri de copaci și stilpi, blocînd străzile. Școala normală de băieți situată în partea de nord a orașului, lângă Grădina Publică, o capodoperă a arhitecturii moderne, construită după modelul Arsenalului din Veneția, a fost incendiată de hitleriștii în retragere. Au fost afectate atunci și clădirile anexe ale școlii : infirmeria, locuința directoriei, imobilele fermei și uzina electrică. Mobilierul, muzeul și biblioteca de asemenea arse. Mașinile unelte și uneltele agricole ale fermei școlii au fost luate¹⁰. Hotelul „Traian“, o clădire impozantă din orașul Bîrlad, a ars zile în șir. La fel s-a întîmplat și cu casele avocaților Ștefănescu și Ionescu, a învățătorului Ștefan Ciobanu, casele Dinu și multe altele.

Comuniștii bîrlădeni, în frunte cu Ciucă Enache, Ion Iacomi și alții, în zilele imediat următoare actului de la 23 August 1944, au mers la Fabrica de tricotaie unde au format Consiliul Comunal¹¹. Comitetele Frontului Unic Muncitoresc din Bîrlad au luat măsuri de stingere a incendiilor, au deschis gheretele din piață, au pus în funcțiune morile și brutăriile, au format poliția civilă. Luni de zile au muncit bîrlădenii — pînă în februarie 1945 — pentru a degaja străzile orașului, blocate de mașini de război avariate și abandonate de hitleriști în retragere. Lt. col. I. Marinchescu — Comandantul Garnizoanei Bîrlad, împreună cu muncitorii de la depoul C.F.R. și cei de la Uzina Comunală, conduși de Nicu Panaintiu primind aparate de sudură au tăiat tancuri, camioane și alte mașini de război distruse în urma luptelor din orașul Bîrlad și rămase pe străzi, trimițîndu-le la Reșița.

Forțele naționale patriotice din România, în rîndul cărora Partidul Comunist Român constituia principalul nucleu, inițiatorul și orga-

nizatorul acțiunilor antifasciste și antirăzboinice, au trecut la declanșarea și înfăptuirea cu succes a insurecției naționale antifasciste armate ¹².

În județul Tutova a activat în condiții grele „Apărarea Patriotică” care după 23 August 1944 și-a păstrat caracterul unei organizații de luptă patriotică, având ca obiectiv lupta de eliberare a poporului român. Președinte al „Apărării Patriotice” în perioada de început a revoluției democrat-populare a fost avocatul Ion Antohi fiind ajutat de preotul Olaru și Nicu Moisei. În cadrul secțiunii Tutova a „Apărării Patriotice” au activat și medicii Spitalului „Birlad și Elena Beldiman”. Din ordinul Ministrului Sănătății, spitalul fusese evacuat complet. Lipseau medicamentele și aparatele chirurgicale. Medicii rămași în oraș au organizat curățirea orașului de cadavre, au creat un serviciu de asistență al răniților, au curățit și amenajat clădirea spitalului. La începutul anului 1945, spitalul funcționa cu următoarele secții: chirurgie condusă de dr. Gh. Tomoșoiu, interne de dr. Octavian Botez, contagioase de dr. Eugen Nichita, radiologică condusă de dr. S. Herșcovici, venerice de dr. I. Graur ¹³. Cu sprijinul „Apărării Patriotice”, medicii birlădeni au organizat spectacole și colecte pentru ajutorarea copiilor orfani și a văduvelor de război. În clădirea „Apărării Patriotice” se dădeau consultații gratuite.

Comitetele Centrale ale P.C.R. și P.S.D. au stabilit la 1 septembrie 1944, ca mișcarea sindicală să fie organizată pe baza Frontului Unic Muncitoresc, trecându-se la constituirea Comisiei Centrale de organizare a mișcării sindicale, pe baze revoluționare a clasei muncitoare, care și-a întărit astfel capacitatea de luptă.

Și în orașul Birlad s-a trecut la înființarea de organizații sindicale în unități industriale și comerciale. Și-au creat sindicate profesionale muncitorii, funcționarii și diverse categorii de intelectuali de la C.F.R., Spitalul „Birlad și Elena Beldiman”, Banca Națională, Federala Tutova, Cooperativa Victoria, Baza de vite, Primăria, Prefectura, Județeană Tutova, Poliția, Învățământ, Uzina electrică, Fabrica de ulei, Fabrica de vată, Atelierele de confecții APACA, Moara „Unirea”, Fabrica pentru fermentarea tutunului, tipografii și multe altele. Organizații sindicale și-au creat și funcționarii particulari precum și muncitorii liber profesioniști, organizați în bresle.

Lucrătorii brutari din orașul Birlad, își desfășurau activitatea în condiții neigienice, fără un orar de lucru precis. Ei au hotărât să se organizeze în sindicatul de breaslă la 25 septembrie 1944, când adunându-se la sediul Sindicatelor Unite din strada Alexandru Vlahuță nr. 10, au pus bazele sindicatului lucrătorilor brutari, alegându-și un comitet format din Tănase Filip — președinte, Stela Georgescu — vicepreședinte, I. Tailer — casier și 3 membri. Comitetul sindicatului nou constituit, împreună cu Ion Savin, reprezentantul comisiei locale a obținut revendicări economice importante ¹⁴.

Profesorii secundari din orașul Birlad și-au constituit organizație de sindicat, în ziua de 17 decembrie 1944, când au adoptat o moțiune prin care se angajau să se încadreze în noua ordine politică și socială și să ducă lupta alături de alte organizații sindicale similare, pentru democratizarea țării și a școlii românești.

Organizațiile sindicale înființate în Birlad se alătură celorlalte organizații din țară, care au contribuit la exercitarea rolului conducător al clasei muncitoare în revoluție, susținând războiul antihitlerist și acțiunile desfășurate de P.C.R. împotriva elementelor burghezo-moșierești, pentru instaurarea și consolidarea puterii populare, pentru refacerea economică a țării.

La 18 septembrie 1944, a avut loc la Birlad la sediul „Uniunii Patrioților”, secțiunea județului Tutova din strada Regală nr. 133, ședința de constituire a Comitetului Județean¹⁵. Ședința a fost prezidată de avocatul Ion Bontaș. Ion Andronache — delegatul Comitetului Central al Uniunii Patrioților, responsabil cu organizarea județului Tutova, a expus programul și înfăptuirea Uniunii Patrioților. În urma discuțiilor preliminare, cei convocați s-au angajat să lupte ca membri activi ai Uniunii Patrioților și au hotărât formarea: Biroului permanent al Uniunii Patrioților, Comisiei financiare, Comisia „Munca cu țărani”, Gărzile patriotice, Biroului de presă și propagandă, împărțirea pe sectoare a orașului Birlad (Munteni, Podeni, Cotul Negru și Gară).

În ședința din 6 octombrie 1944, Ion Andronache a făcut analiza activității Uniunii Patrioților și a expus rezultatul trimeriei echipeilor de propagandă în județ, arătând schimbările intervenite în Programul Uniunii Patrioților prin aderarea la platforma P.C.R.-ului, elaborată de Frontul Unic Muncitoresc¹⁶. S-au făcut propuneri ca echipele de propagandă să fie numite simultan pentru oraș și județ. Secțiunea Uniunii Patrioților a județului Tutova, organizație de masă cu caracter democratic, antifascist, a adus o contribuție însemnată la mobilizarea tutovenilor, indiferent de convingerile lor politice, la acțiuni antifasciste și democratice.

În centrul atenției P.C.R. în opera de reînnoire democratică a țării a stat atragerea țărănimii care reprezenta majoritatea populației țării. În județul Tutova, imediat după 23 August 1944, au luat ființă detașamente înarmate, numite poliție rurală, create, îndrumate și sprijinite de organizațiile de partid. Poliția rurală a județului Tutova numărând circa 300 de membri, și-a procurat arme prin dezarmarea soldaților hitleriști, prin stringerea armelor părăsite¹⁷. Membrii poliției rurale din comuna Frunțișeni, județul Tutova, după înlăturarea jandarmilor, au ajutat Comitetul sătesc să împartă griul din hambarele moșierului fugit. Poliția rurală a împiedicat jandarmeria să-și exercite funcțiile respective și de apărare a proprietății moșierești¹⁸.

În urma întrunirii delegațiilor țărănilor moldoveni din octombrie 1944, Comitetul Regional Iași al P.C.R. a lansat o chemare: „Frați țărani de la această întrunire mergeți la casele voastre, adunați satul și alegeți comitetele sătești din oamenii cei mai cinstiți, preluați și administrați toate bunurile părăsite de moșieri!”¹⁹.

Comitetul județean Tutova al P.C.R., a trimis echipe de muncitori în satele județului, pentru a organiza comitete țărănești. La sfârșitul anului 1944, 61 de comune aveau constituite comitete țărănești. D. Negulescu în cererea adresată lui Rădescu, arată că la proprietatea sa din comuna Perieni, județul Tutova, administratorul „a fost forțat să evacueze imediat moșia pe motiv că moșiile au fost expropriate în urma unei decizii a prefectului de județ”²⁰.

Frontul Plugarilor, organizație democratică a țăranimii și-a extins activitatea în toate comunele județului Tutova. Unul dintre cei mai activi membri ai Frontului Plugarilor a fost țăranul Gheorghe Pruteanu din comuna Popeni, Plasa Zorleni, care a luptat în ilegalitate, având legături cu celulele de partid. După victoria insurecției din august 1944, a devenit Pretor al Plășii Zorleni, având ca sarcină înlocuirea tuturor elementelor antonesciene, cu elemente noi, democratice, formarea de gărzi țărănești, a comisiilor de reformă, fiind președintele Comisiei de reformă pe Plasa Zorleni. Neavând mijloace de transport se deplasa pe jos din sat în sat, luptând pentru opera de reală democratizare a satelor, acțiune pe care a dus-o împotriva dispozițiilor guvernelor Sănătescu și Rădescu²¹.

Înainte de a se realiza reforma agrară, plugarul Gheorghe Pruteanu a pășit din proprie inițiativă la împroprietărirea țăranilor în Popeni, Zorleni și alte comune învecinate, unde majoritatea țăranimii era fără pământ. Împarte plugarilor nevoiași, văduvelor de război, invalizilor și orfanilor, 6 000 ha expropriate de la moșieri²².

La 25 septembrie 1944, C.C. al P.C.R., a formulat Proiectul de Platformă a Frontului Național Democratic, document însușit și de Partidul Social Democrat și propus celorlalte forțe democratice din partea Frontului Unic Muncitoresc. Platforma Frontului Național Democratic a reprezentat o bază reală pentru unirea într-un singur front a tuturor forțelor interesate în refacerea democratică a României. La 12 octombrie 1944, s-a constituit Consiliul Național al Frontului Național Democrat. Populația județului Tutova a primit cu entuziasm vestea creării Frontului Național Democratic, manifestând pentru realizarea Platformei Frontului Unic Muncitoresc.

Medicii din orașul Bîrlad și județul Tutova, întruniți în ziua de 16 octombrie 1944, orele 15 au hotărît :

„1. Vom sprijini fără precupețire actuala muncă pentru democratizarea și epurație depusă de reprezentanții noștri desemnați de națiune.

2. Asociația medicilor ca organ activ și de luptă democratică, înființează la serviciul sanitar județean un cerc de studii sociale și științifice, cu scopul de a lupta pentru ridicarea României libere, independente și democratice.

3. Hotărîm a lucra pentru a ridica starea sănătății poporului român, luptînd împotriva bolilor sociale care-l macină.

4. Asociindu-ne colegilor democrați din întreaga țară, cerem sindicalizarea în scopul de a lupta pentru rezolvarea tuturor revendicărilor noastre profesionale.

5. Asociația medicilor din Bîrlad și județul Tutova, aderă la Platforma Frontului Național Democratic și este hotărîtă să lupte pentru completa ei aplicare.

6. Asociaților medicilor înțelegînd datoria ceasului de față, este alături de glorioasele armate aliate Române și Sovietice în lupta pentru eliberarea Ardealului și distrugerea definitivă a hitlerismului și fascismului²³. La fel au procedat și farmaciștii din orașul Bîrlad și județul Tutova²⁴.

Două zile mai tirziu în aula Liceului „Gh. Roșca Codreanu“ a avut loc inaugurarea anului școlar 1944—1945. Au fost prezenți peste 200 profesori secundari din orașul Birlad, printre aceștia remarcându-se profesorii Paul Constantinescu, Cezar Ursu, Gh. Gîlcă ș.a. În cuvîntul de deschidere, profesorul Paul Constantinescu, accentuează asupra necesității de „a se da învățămîntului caracterul de generozitate și de universalitate, de omenie, pe care trebuie să-l aibă un învățămînt democratic“. M. Negreanu redactorul ziarului birlădean „Părerii“, arată că anul școlar 1944—1945, „începe sub auspiciile libertății și egalității între toți cetățenii țării“. Solemnitatea se încheie cu executarea la pian de către profesorul compozitor birlădean Ilie Șerbănescu, a „Horei Unirii“ și a unui marș²⁵.

Ziarul „Scinteia“ din 26 octombrie 1944, a publicat un articol intitulat — *Marea manifestație din județul Tutova. Mii de țărani, muncitori și intelectuali cer guvern de Front Național Democratic*. Această manifestație a fost organizată de Uniunea Patriotică în orașul Birlad, unde au luat cuvîntul Ion Andronache din partea Uniunii Patrioților, țăranul Gheorghe Pruteanu, reprezentantul Frontului Plugarilor, Neculai Bolea, din partea Sindicatelor Unite, I. Manta, din partea muncitorilor C.F.R. și profesoara Nina Dumbravă în numele femeilor democrate.

Primarul orașului Birlad — avocatul Ion Bontaș, s-a adresat țăranimii, arătînd necesitatea exproprierei moșilor mai mari de 50 de ha; săteanul Ghelțu Popeanu a vorbit din partea tineretului patriotic și Zainea Buhuși din partea formațiunilor de luptă patriotică; Ion Savin reprezentantul P.C.R. secțiunea Tutova, a arătat că Platforma Frontului Unic Muncitoresc pentru înfăptuirea Frontului Național Democrat, cuprinde cele mai importante probleme ale poporului nostru. Prefectul Manole Zolotovici a reliefat însemnătatea armistițiului cu Uniunea Sovietică și lupta comună a armatelor sovietice și române, pentru înfrîngerea hitleriștilor și eliberarea părții de nord-vest a Transilvaniei. În cuvîntul său, a arătat că guvernul Blocului Național Democratic nu mai corespunde intereselor poporului român, salutînd înființarea Frontului Național Democratic, cerînd totodată respectarea cinstită a condițiilor armistițiului, epurarea aparatului de stat, democratizarea reală a țării și o largă reformă agrară prin exproprierea moșilor mai mari de 50 de ha. Face apel la întreaga populație a județului Tutova, să se unească și să lupte pentru înfăptuirea prevederilor Platformei Frontului Național Democrat²⁶.

La 12 noiembrie 1944, a avut loc alegerea Comisiei locale a Sindicatelor Unite, la care au luat parte Comitetele sindicale ale brutarilor, morarilor, tăbăcarilor, funcționarilor, C.F.R.-iștilor, muncitorilor de la Uzina comunală, funcționarilor publici, tipografilor și metalurgiștilor. Ședința a fost prezidată de Ciucă Enache care a arătat necesitatea de organizare a muncitorilor. Din raportul de activitate al Comisiei locale de inițiativă, prezentat de Sandu C., a reieșit că sindicatele orașului Birlad la 12 noiembrie 1944 numărau 400 de membri²⁷.

În Comisia locală au fost aleși: Ciucă Enache — muncitor turnător, Ilie Vasile — C.F.R.-ist, Theodor Călin — tipograf, Nicolae Bolea — brutar, Ion Bulișcă de la Moara „Unirea“, Ioniță Făinărea de la moa-

ra „Saraga“, Gheorghe Mancaș — C.F.R.-ist, Lazăr Șaraga — funcționar, Dumitru Leahu — tăbăcar, Ioan Ghelțu — funcționar public, Nicu Păntău de la Uzina comunală, C. Sandu — funcționar, Ilie Petru de la tineretul C.F.R. Birlad²⁸.

În ziua de 22 noiembrie 1944, delegații Uniunii Patrioților, Frontului Plugarilor, Partidului Comunist și Sindicatelor Unite, întruniți la sediul Uniunii Patrioților, au hotărât constituirea secțiunii județene Tutova a Frontului Național Democratic. Biroul permanent a fost alcătuit din : Ioan Bontaș președinte, Gheorghe Pruteanu, vicepreședinte, Ioan Iacomi, Ioan Andronache, Gheorghe Berechet membri și Ioan Savin secretar²⁹.

Secțiunea județeană Tutova a Partidului Social Democrat fiind în curs de constituire urma ca după aceasta, să-și desemneze delegați în Frontul Național Democratic. Au fost aleși delegați pentru a lua legătura cu Comitetul Central al Frontului Național Democratic : Ioan Bontaș, Ioan Andronache și Nina Dumbravă, din partea Uniunii Patrioților ; Ioan Savin, Zănea Buhuși și Gh. Gherșin din partea P.C.R. ; Gheorghe Pruteanu, sblt. Gh. Dănăilă și Gh. Berechet reprezentau Frontul Plugarilor ; Ciucă Enache, Ilie Vasile și Ioan Iacomi din partea Sindicatelor Unite³⁰. Comitetul județean al Frontului Național Democratic a hotărât în aceeași zi, alegerea lui Zănea Buhuși în calitatea de prefect al județului Tutova³¹.

Imediat după constituire, secțiunea Tutova a F.N.D. a lansat un Apel prin care cerea mobilizarea tuturor forțelor democratice în lupta pentru : aplicarea loială a armistițiului, mărirea efortului de sprijinire a războiului antihitlerist, a prieteniei cât mai strînse cu U.R.S.S., realizarea unei Românie libere și cu adevărat democratice³².

La sfîrșitul lunii noiembrie 1944, țărani tutoveni au organizat în sala Teatrului „Al. Vlașuță“ o întrunire în cadrul Frontului Plugarilor. De la această întrunire nu au lipsit nici preoții și nici învățătorii satelor tutovene. Țăranii au luat atitudine cerînd : confiscarea tuturor bunurilor criminalilor de război, pămîntul să fie al celor ce-l muncesc, moșierii care au fugit și au lăsat moșiile nearate să fie trași la răspundere, aprovizionarea satelor, impozitele să fie după venit, iar țărani săraci să fie scutiți, datoria de război să fie plătită de jefuitorii și îmbogății de război³³.

La începutul lunii decembrie 1944, tot în sala Teatrului „Al. Vlașuță“, s-a ținut o altă întrunire organizată de țărani județului Tutova fiind deschisă de Ion Andronache din partea F.N.D., care a spus printre altele : „Astăzi avem de luptat pentru ca reforma agrară să devină faptă imediată. Pămîntul trebuie luat din mîna marilor proprietari și dat celor care-l muncesc. Acesta este scopul luptei țăraniilor“³⁴. Apoi a luat cuvîntul învățătorul Butucea din satul Cîrja, făcînd următoarea remarcă : „Din nevoia noastră, din plîsetele mamelor și copiilor noștri, s-a născut această formațiune de luptă și dreptate cu denumirea Frontul Plugarilor“³⁵. Plugarii Berechet și Teșchină au făcut apel la înrolarea tuturor țărănilor în Frontul Plugarilor, pentru a crea „un bloc de oțel în care se va știrbi dalta burgheziei“³⁶.

Din partea P.C.R. a vorbit Ion Savin — secretarul județenei de partid Tutova : „Timpurile s-au schimbat și se vor mai schimba, dar

numai în favoarea țăranilor și muncitorilor. Jandarmii... mai bine să plece pe front. Țăranii au poliția lor sâtească care a dovedit că poate și știe să facă ordine. Pământul este numai al celor ce-l muncesc³⁷.

Prefectul Zainea Buhuși a făcut un mic istoric al luptei țăranilor începînd cu anul 1907, propunînd naționalizarea băncilor și reforma agrară³⁸. Prefectul Zainea Buhuși ales de către Comitetul județean Tutova al F.N.D. a desfășurat o vie activitate vizitînd comunele județului, interesîndu-se de situația înșămîntărilor, de aplicarea prevederilor armistițiului. A inspectat Preturile cu intenția de a le reorganiza. Ion Andronache a fost numit Șef al Poliției, post care fusese ocupat de Zainea Buhuși înainte de a fi ales prefect. Au fost aleși 15 țărani tutoveni și trimiși la București, pentru a se forma la o școală de cadre în cadrul Organizației Centrale a Frontului Plugarilor.

Prin Ordonanța nr. 6847, Prefectul democrat Zainea Buhuși avînd în vedere Proiectul de Platformă elaborat de P.C.R., însușit de F.N.D. și celelalte organizații democratice, a hotărît exproprierea moșiilor și improprietărirea țăranilor județului Tutova. Redăm mai jos conținutul celor 10 articole ale Ordonanței :

„Art. 1. Toate moșiile din cuprinsul județului Tutova, cu o suprafață mai mare de 50 ha, indiferent de natura terenului (pământ arabil, bălți, păduri, islazuri, livezi) vor fi trecute în folosința țăranilor, dresîndu-li-se procese verbale de luare în primire.

Art. 2. Moșiile a căror proprietari s-au refugiat la 23 August 1944, și care nu s-au întors nici pînă azi, chiar dacă între timp și-au trimis administratorii, vor fi împărțite la țărani în întregime.

Art. 3. Terenurile greu de divizat ca : păduri, bălți, islazuri, vor fi preluate de comitetele satești sub controlul și îndrumarea organelor superioare.

Art. 4. Bunurile imobile de pe moșiile boierești ca : gospodăriile boierești, uleiinite, mori țărănești, vor trece de asemenea în proprietatea comitetelor satești care vor îngriji de exploatarea lor³⁹.

Din art. 5, 6 și 7 reiese că, Camera și comitetele satești din județul Tutova urmau să pună în aplicare dispozițiile art. 1, 2, 3 și 4, întocmirea tabelelor cu cei improprietăriți și a plafonului de improprietărire.

Art. 8, 9 și 10 se refereau la modalități de lucru în vederea aplicării improprietării, inventarul agricol și la emiterea unui nou regulament care să dezvolte prevederile Ordonanței nr. 6847⁴⁰.

La numai o lună de zile de la instaurare, al doilea guvern prezidat de Sănătescu a fost nevoit să demisioneze ca urmare a neputinței de a stăvilii acțiunile revoluționare ale maselor. Frontul Național Democratic a reușit să-și mențină în întregime pozițiile — cucerite în guvernul anterior — în noul guvern Rădescu instaurat la 6 decembrie 1944.

Ministrul Nistor, prof. univ. Vlădescu-Răcoasa, Gh. Vîntu subsecretar de stat în Ministerul Afacerilor Interne etc., au convocat la Prefectura județului Tutova o mare adunare cetățenească în luna decembrie 1944, în urma căreia la data de 22 decembrie, profesorul Gh. Gilcă Președintele Consiliului Interșcolar a fost instalat în funcția de Prefect al județului Tutova⁴¹.

Prima sarcină trasată obliga noul prefect să pună la punct imediat, documentele Comisiei aliate de control pentru satisfacerea condițiilor de armistițiu; din partea U.R.S.S. maiorul Vinogradov, un secretar, dactilografă, contabili, translator.. din partea română colonelul Nicolaescu cu personalul dat de prefectură. Toate actele justificative erau înaintate de Prefectura județului Tutova, Comisiei Centrale de la București, spre verificare și păstrare ⁴².

Din 66 comune câte avea județul Tutova, numai 2 aveau legături telefonice cu prefectura. Prefectul Gh. Gilcă a luat legătura cu ing. Schileru de la Direcția Generală P.T.T.R. și în 10 zile toate instalațiile telefonice ale județului erau în stare de funcționare ⁴³.

De asemenea a luat legătura prin telefon cu prefectul județului Bacău, Dionisie Ionescu, căzînd de acord ca oamenii din județul Bacău să transporte cu căruțele lor petrol, var și cartofi și din banii realizați să cumpere grîu și porumb. Bacăul trimitea cisterne cu petrol, iar în gara Birlad se încărcau cereale pentru județul Bacău ⁴⁴.

O problemă foarte acută era starea sanitară a populației rurale: în județ erau 6 000 bolnavi de tifos exantematic. V. Plaxim — medicul șef al județului a luat primele măsuri ⁴⁵.

Localul Spitalului „Birlad și Elena Beldiman“ era avariat în urma cutremurului din 10 noiembrie 1940 cît și a bombardamentelor. Serviciul tehnic județean a avizat că parterul poate fi folosit și s-a trecut imediat la amenajarea și dotarea sălilor și culoarelor parterului, astfel să se poată face cazarea și tratarea bolnavilor. Dr. Plaxim s-a deplasat în comuna Tutova și ajutat de personalul sanitar a pus în stare de funcționare dispensarul medical ⁴⁶.

În comuna Florești spitalul a fost închis după cutremur. Redeschiderea s-a făcut în prezența medicului șef al județului ⁴⁷.

La consfătuirea prefectilor din întreaga țară ce s-a ținut în localul Ministerului de Interne — 12—24 ianuarie 1945 — prefectul județului Tutova a prezentat propuneri referitoare la ameliorarea situației economice, aprovizionarea frontului cu hrană și materiale, arătînd în ce trebuie să conste contribuția fiecărui județ; a dat sugestii pentru îmbunătățirea transportului și a insistat asupra situației sanitare ⁴⁸.

Peste cîteva zile s-a anunțat că trenul sanitar pentru Moldova urma să sosească în gara Birlad. Prefectul a salutat pe academicianul Vasile Rășcanu prof. univ. la Facultatea de medicină din Iași și pe acad. prof. univ. D. Danielopolu ministrul sănătății, pe însoțitorii săi. În urma discuțiilor, în gara Birlad au rămas două vagoane cu medicamente. Dr. Plaxim și înregul personal în subordine au muncit cu mult devotament, astfel încît, în primăvara anului 1945, epidemia era complet eradicată ⁴⁹.

Un domeniu în care activitatea nu se desfășura normal, era învățămîntul. Profesorii refugiați ezitau să revină la catedră. La 15 ianuarie 1945, toate cadrele didactice din învățămîntul secundar erau prezente la posturi. În calitate de Președinte al Consiliului Interșcolar prof. Gh. Gilcă, a convocat pe toți profesorii în sala de ședințe a Prefecturii și împreună cu ei și cu directorii, a procedat la încadrarea titularilor pe locurile vacante pe care le ocupau înainte de refugiu, iar catedrele vacante și orele rătăcite au fost încredințate spre suplinire;

tabelele întocmite au fost înaintate Ministerului și Inspectoratului Galați⁵⁰.

Din cauza traficului intens, toate șoselele și drumurile din județ aveau nevoie de reparații. Prefectul democrat Gh. Gilcă a dat ajutor și a impulsionat activitatea serviciului de drumuri; a dat instrucțiuni primarilor să pună la dispoziție stelaje pentru transportul balastrului, a lemnăriei pentru refacerea podurilor etc.

S-a dat prioritate șoselei naționale Iași—București pe tronsonul care străbătea județul Tutova; în a doua urgență s-a trecut la reparația șoselelor Birlad—Murgeni și Birlad—Puiști⁵¹. La sfârșitul anului 1944 și începutul anului 1945, Frontul Național Democratic s-a pronunțat pentru instaurarea unui guvern rezultat din concentrarea tuturor forțelor democratice. În ziua de 28 ianuarie 1945, a avut loc la Birlad o mare întrunire a Frontului Național Democratic unde s-a adoptat o moțiune referitoare la: participarea cu maximum de efort la războiul antihitlerist, înfăptuirea reformei agrare, arestarea tuturor criminalilor de război, legi democratice, prietenia cu Uniunea Sovietică, luarea de măsuri împotriva sabotajelor, toate elementele cinstite să intre în Frontul Național Democratic⁵².

Efervescența revoluționară a atins punctul culminant în luna februarie 1945. Tutovenii manifestau pentru guvern F.N.D., pentru reforma agrară. Moțiuni asemănătoare au fost întocmite și de țărani din comunele Pogonești, Ivești, Perieni, Stîncășeni, Săndrești, Fătăciuni, Puntîșeni, Sirbi, Mireni, Bogdănești ș.a.⁵³.

În articolul „*Drumul spre refacere*“, sînt analizate probleme ca: democratizarea țării și epurarea aparatului de stat, mărirea producției, refacerea țării și prietenia sinceră cu Uniunea Sovietică, evidențiind faptul că un guvern F.N.D. va rezolva nu numai problema agrară și economică a țării, ci va rezolva și celelalte probleme vitale ale poporului român, încheindu-se cu lozinca „Vrem guvern F.N.D.“⁵⁴.

Luni, 5 martie 1945, cetățenii orașului Birlad și delegați ai țăranilor din județul Tutova, au participat la o mare manifestație ce a avut loc în sala Teatrului „Al. Vlahuță“, pentru a cere rezolvarea crizei politice, printr-un guvern F.N.D. Întrunirea s-a ținut cu ușile deschise pentru ca vorbitorii să fie auziți de cei de afară. Muncitorul brutar Tănase Filip a prezidat adunarea. Primul care a deschis seria vorbitorilor a fost Rimniceanu care „a cerut urgenta rezolvare a crizei, prin aducerea la cîrma țării a unui guvern F.N.D.“. I. Apostol din București a adus salutul muncitorilor bucureșteni, I. Trandafirescu președintele sindicatului funcționarilor publici „a cerut ca elementele fasciste care uneltesc împotriva poporului, să dispară din viața publică a țării“. Stela Teodoru a reliefat „rolul important al femeii în viața politică a țării“, Ion Galeru arăta că exponenți ai burgheziei și moșierimii „se pun de-a curmezișul intereselor întregului popor“⁵⁵.

Masele populare din județul Tutova, conduse de Partidul Comunist Român, susținînd cu energie — prin manifestații și mitinguri formarea unui guvern al Frontului Național Democratic, au primit cu însoflete vestea instaurării la 6 martie 1945, pentru prima dată în istoria României, a unui guvern cu adevărat democratic, condus de dr. Petru Groza.

Guvernul dr. Petru Groza a cuprins reprezentanții clasei muncitoare, ai țăranimii și ai altor pături mijlocii reprezentând forțele sociale și politice cele mai înaintate, iar prin conținutul de clasă și programul său a căpătat un pronunțat caracter muncitoresc-țăranesc.

„Instaurarea guvernului de la 6 martie — remarcă tovarășul Nicolae Ceaușescu — nu a fost un act politic întâmplător sau efectul unei simple conjuncturi, ci rezultatul unor crâncene bătălii de clasă, revoluționare, duse cu arma în mână, în care au ieșit victorioase clasa muncitoare, forțele revoluționare, democratice, care în strînsă unitate au reușit să lichideze împotrivirea înversunată a reacțiunii și să cucerească pe cale revoluționară puterea politică în stat”⁵⁶.

N O T E

¹ Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, București, 1975, p. 52.

² Arh. St. jud. Vaslui, fond Școala de gospodărie urbană gr. I, Birlad, dosar 61/1944, f. 87.

³ Ibidem, fond Școala profesională de fete „N. R. Codreanu”, dosar 11/1944, f. 42.

⁴ S. Hagiu, *Rezistența antifascistă în Moldova (Pagini eroice din lupta Partidului Comunist Român)*, Iași, 1971, p. 100.

⁵ Manifestul Frontului Unic Muncitoresc, în „România liberă” din 26 mai 1944.

⁶ „Flacăra”, anul I, nr. 1, din 19 noiembrie 1944.

⁷ S. Davicu, *Acțiuni ale maselor populare din Moldova sub conducerea organizațiilor P.C.R. în lupta pentru răsturnarea dictaturii militaro-fasciste și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste*, în S.C.S., Iași, anul XI, fasc. 1, 1960, p. 29; „Flacăra”, Birlad, nr. 27/1945.

⁸ Ibidem, p. 30.

⁹ Arh. st. jud. Vaslui, fond Școala normală de băieți „Principele Ferdinand” din Birlad, dosar 16/1944, f. 17.

¹⁰ Ibidem, dosar 14/1945, f. 218.

¹¹ Notițe autobiografice ale lui Ciucă Enache, fond Muzeul „V. Pârvan” Birlad, jud. Vaslui, inv. nr. 1436, p. 14.

¹² N. Ceaușescu, *Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român*, București, 1971, p. 12—13.

¹³ „Moldova liberă”, Iași, anul II, nr. 194 din 18 mai 1945.

¹⁴ „Părerii”, Birlad, anul II, nr. 21, 30 septembrie 1944.

¹⁵ Procesul verbal nr. 1 de constituire a Comitetului județean Tutova a Uniunii Patrioților, în „Registrul de procese verbale” aflat în fondul Muzeului „V. Pârvan” din Birlad, jud. Vaslui, inv. nr. 1156.

¹⁶ Procesul verbal nr. 2, fondul Muzeului „V. Pârvan” din Birlad, jud. Vaslui, inv. nr. 1157.

¹⁷ A. Loghin și A. Carețchi, *Cu privire la constituirea și activitatea poliției rurale din Moldova (1944—1945)*, în ASU — Iași, (Seria nouă), Secțiunea a III-a, Istorie, tomul XIV, anul 1968, p. 143.

¹⁸ Ibidem, p. 145.

¹⁹ A. Loghin și A. Carețchi, *Comitetele țărănești, forme noi de exercitare a puterii maselor, în lupta pentru instaurarea primului guvern democratic (23 August 1944 — 6 martie 1945) în AIIAI*, tom. IV, 1967, p. 148.

²⁰ Ibidem, p. 158.

²¹ Note autobiografice ale lui Gheorghe Pruteanu, fond Muzeul „V. Pârvan“ Bîrlad, jud. Vaslui, inv. 1934, p. 1.

²² *Ibidem*, p. 2.

²³ „Păreni“, Bîrlad, anul II, nr. 42 din 21 octombrie 1944.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ „Scînteia“, anul I din 26 octombrie 1944.

²⁷ „Flacăra“, Bîrlad, anul I, nr. 1 din 19—23 noiembrie 1944.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *Ibidem*, anul I, nr. 2 din 23 noiembrie 1944.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*.

³³ *Ibidem*, nr. 3 din 26 noiembrie 1944 și „Scînteia“ din 2 decembrie 1944.

³⁴ *Ibidem*, nr. 4 din 3—10 decembrie 1944.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Ibidem*, nr. 5 din 7 decembrie 1944.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ Însemnările personale ale profesorului Gh. Gîlcă — fost perfect al județului Tutova în perioada 22 decembrie 1944 — 15 iulie 1945, fond. Muzeul „V. Pârvan“ Bîrlad, județul Vaslui, inv. nr. 1260, p. 1.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ *Ibidem*, p. 2.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 3.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 4.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 5.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 6.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 7.

⁵¹ *Ibidem*, p. 8.

⁵² „Flacăra“, Bîrlad, anul I, nr. 12 din 4 februarie 1945.

⁵³ *Ibidem*, nr. 14 din 18 februarie 1945.

⁵⁴ *Ibidem*, nr. 15 din 23 februarie 1945.

⁵⁵ *Ibidem*, nr. 16 din 5—12 martie 1945.

⁵⁶ N. Ceaușescu, *Cuvîntare la marea adunare populară cetățenească din Capitală, 6 martie, 1975, în România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. II, p. 266—267.

ASPECTS DE LA LUTTE DES MASSES POPULAIRES DE L'ANCIENNE DÉPARTEMENT DE TUTOVA POUR L'INSTAURATION DU GOUVERNEMENT DÉMOCRATI- QUE AU 6 MARS 1945

R é s u m é

À la suite de la création de Front Unique Ouvrier dans la ville de Bîrlad aussi, à cette époque-là étant le chef-lieu du

département de Tutova, se sont formés des comités patriotique de front unique dans les ateliers, fabriques et institutions, en permettant, le developpment des forces antifascistes.

Dans le cadre des comités patriotiques de front unique du département de Tutova sont entrés des communistes, sociaux-démocrates, et des soldats qui ont formé des groupes de partisans.

Dans le département de Tutova une activité soutenue a déployé l'organisation démocratique „La Défense patriotique“ qui dans le printemps et dans l'été de l'année 1944 a intensifié l'aide pour les détenus politiques et pour leurs familles, privées de moyens de subsistance, eu Étant l'appui moral et matériel des militants antifascistes, des patriotes, déenus dans des camps et des prisons, de leurs familles, en luttant pour le salut de ceux-ci.

Après le 23 Août 1944 „La défense patriotique“ a gardé le caractère d'une organisation de lutte patriotique ayant pour l'objectif la guerre d'affranchissement du peuple roumain.

Après le 1er septembre 1944, dans le département de Tutova, on est passé à la création des organisations syndicales dans des unités industrielles et commerciales, qui ont contribué à l'exercice du rôle dirigeant de la classe ouvrière dans la révolution en soutenant la guerre antihitlérienne et les actions déployées par le Parti Communiste Roumain contre la réaction de la bourgeoisie et de la classe des grands propriétaires foncières, pour l'instauration et le renforcement du pouvoir populaire, pour le redressement économique du pays.

La section de l'Union des Patriotes du département de Tutova, organisation de masse à caractère démocratique antifasciste a mobilisé les travailleurs de Tutova de différentes professions et convictions aux actions antifascistes et démocratiques.

Le Front des Laboureurs, organisation démocratique de la paysannerie a élargi son activité dans tous les communes du département de Tutova. La population du département de Tutova a reçu avec enthousiasme la nouvelle de la création du Front National Démocratique, en manifestant pour la réalisation de la plateforme du Front Unique Ouvrier.

Des milliers de paysans, ouvriers et intellectuels du département de Tutova ont manifesté pour un gouvernement du Front National Démocratique.

À la suite de la lutte des masses populaires, a été instauré au 6 mars 1945, pour la première fois dans l'Histoire de la Roumanie, un gouvernement vraiment démocratique ayant comme dirigeant le docteur Petru Groza.

Par son contenu de classe et par son programme ce gouvernement a acquis un prononcé caractère ouvrier et paysan.

